

СТРАХОВЕ И ИНТЕГРАЦИЯ: НАГЛАСИ КЪМ БЕЖАНЦИТЕ В ГЕРМАНИЯ И ЕС

Август Хаджипетров,
докторант ВСУ „Черноризец Храбър“

Резюме: В публикацията се разглеждат различните теории на правните, социологически и политически аспекти на интеграцията на бежанците, еволюцията в осмислянето на различните принципи на интеграция, значението на културната интеграция, икономически аспекти и статистически данни.

Ключови думи: Социалното доверие, етноцентризмът, асимилация, мултикултурализъм, низова теория, сегрегация, интеграционни дефицити, културна асимилация, маргинализация

Abstract: This publication examines the different theories of the legal, sociological and political aspects of refugee integration, the evolution in the understanding of the different principles of integration, the importance of cultural integration, economic aspects and statistics.

Keywords: social trust, ethnocentrism, assimilation, multiculturalism, string theory, segregation, integration deficits, cultural assimilation, marginalization

Увод:

От лятото на 2015 г., когато управляващото към този момент федерално правителство и в частност Канцлерът Ангела Меркел отвори границите на Германия и Европа за бежанци и търсещи убежище, броят на официално регистрираните лица с такъв правен статут в Германия, почти се е утроил до сега, като съгласно Федералната статистическа служба на страната, към септември месец 2023 г. легално пребиваващите на територията и бежанци, надвишава 3,3 милиона, от които с украинско гражданство над 1 250 000 души. [1] [2] За 2023 г. е отчетен също и рекорден прираст на населението, като официално регистрираните жители на страната достигнаха 84,7 милиона, с уговорката че броят на постоянно и временно пребиваващите в страната, но не вписани в държавните регистри биха увеличили тези цифри значително. Официалните политически лица на регионално и европейските ниво, очакват през 2024 г. стабилно запазване на тенденцията [3], което кумулативно с новите изменения и допълнения на

нормативната уредба третираща въпросите за закрилата, убежището и правото на събиране на семействата, от своя страна няма как да не фокусира вниманието на населението върху случващото се.

В края на ноември 2023 г. Университетът на Хамбург и Германският институт за глобални и локални изследвания (GIGA - German Institute for Global and Area Studies), финансирани от Федералното министерство на образованието и научните изследвания (BMBWF) и Федералното министерство на вътрешните работи и за вътрешните работи (BMI), проведеха допитване до повече от 2500 души в страната за отношението им към бежанците., като част от програмата за наблюдение на радикализацията (MOTRA), чиито резултати показват забележими различия в тенденциите от началните годините на започването на миграционните процеси.

Въпреки че мнозинството от хората в Германия не смятат, че начинът им на живот и традиционните им ценности са застрашени от мигрантите, над 61% от тях са уверени, че заедно с бежанците в Европа идват и лица, носители на потенциално висок за държавите членки криминогенен риск. Две трети от анкетираните отхвърлят ускорените процедури за натурализация на бежанците, въпреки че почти три пети подкрепят ускоряването на административни процедури по приравняването на образователните и професионални им квалификации. Над 58% от хората не желаят в техния квартал да се строят жилища за бежанци, но 55% са на мнение, че новодошлите биха допринесли повече ползи, отколкото вреди на германската икономика в бъдеще.

За разлика от населението, работодателските организации с оглед на недостига на квалифицирани работници и претоварването на пенсионната система, категорично приветстват подобен допълнителен прием на бежанци, като считат че мигрантите трябва да се разглеждат не като "тежест", а преди всичко като "инвестиция в бъдещето". За тази цел е необходимо обаче, по-бързо да се признават придобитите в други страни квалификации и да се издават по-бързо разрешения за работа и пребиваване.[4]

Нека разгледаме сега конфликтните хипотези двупосочно. Последните изследвания от края на 2023 г. обръщат внимание на обстоятелството, че статистиката на криминогенната обстановка през изминалата година, не дава информация дали младите хора с миграционен произход извършват повече престъпления или не, тъй като самият произход не е заложен сред реквизитите в полицейските досиета, а само националността на лицето, като в този случай статистиката не показва напълно коректна картина, тъй като така се включват и престъпления, извършени от

чуждестранни туристи/лица регистрирани в други държави членки на Европейския Съюз. Проучванията показват също, че хората, които се отчитат от контролните органи визуално като "чужденци", подлежат по-често на проверки, което и обуславя по-високия процент отчетени деликти сред тях. Това, което се вижда е, че делът на регистрираните лица с криминални прояви до 21 години е намалял значително, като се има в предвид, че от общия им брой 54 % са с миграционен произход. [5]

От друга страна, същото изследване показва, че случаите на дискриминация, са по-често срещани сред младите хора с миграционен произход, което следва и да се разглежда като причината, те да се чувстват изолирани от обществото и в значителна степен по-малко обвързани с общоприетите норми на поведение. Тези и сходните им обстоятелствата, могат да бъдат особено стресиращи за бежанци в незряла възраст, които в повечето случаи пребивават на територията на ФР Германия и Европа, без възпиращия ефект от констатния авторитет на възрастните в семействата им, настанени са в общи жилища, често без възможност за отстъпление при случай на конфликт, а като цяло перспективите им за оставане в страната се разглеждат като ниски. Крайният официално възприет извод е, че няма ясно установена причинно-следствена връзка между престъпността и миграцията. [6]

Като цяло, немската академическа мисъл намира, че няма и проста формула за връзката между миграцията и престъпността. Свързаните с нея житейски ситуации и криминални феномени са до такава степен разнообразни, че разглеждането единствено на дела на чужденците в статистиката за престъпността не способства за изясняването на такова разбиране, неже ли да го осветлява, но като цяло статистическите данни за престъпността и проучванията показват тенденция към увеличаване на дела на мигрантите в нея. Промените в бежанското законодателство, които през последните години дадоха възможност за по-ранен достъп до интеграционни курсове, респективно до заетост на пазара на труда, вероятно ще бъдат полезни и от криминологична гледна точка. Изключването на някои групи имигранти от възможностите за интеграция и програмите, мотивирани от миграционната политика, се разглежда, като твърде рисковано. За децата от мигрантски семейства, от основно значение е опитът за лично признание и перспективите, които са свързани най-вече с предоставянето на възможности за образование, а по-голямата ангажираност на гражданското общество има съществен принос тук. [7]

Като основна пречка за интеграцията им, която е и основната тема в такива изследвания, самите мигрантите, включително и във второ и последващи поколения,

посочват страховете си от асимилацията и породената от нея загубата на идентичността, обусловена от връзката с историческата родина. Този им страх, е научно фиксиран, още в първите теоретични опити за обяснение на интеграционните аспекти, които възникват в опит за обяснение на основните имиграционни движения в Съединените Американски Щати през XIX и началото на XX век, от класически автори, като *Робърт Е. Парк* и *Ернест У. Бърджис* 1921, *Милтън М. Гордън* 1964 „Ролята на расата, религията и националния произход“, и *Шмуел Н. Айзенщадт* 1954: „Претопяванията на имигрантите“ (The Absorptions of immigrants). В тях интеграцията на мигрантите в приемащото общество е осмислена, в съответствие с традицията на еволюционните теории в социалните науки - като постепенен процес, чийто завършек е пълно претопяване сред новото общество. В последствие се разработват теоретически и други разграничаващи модели на асимилацията, в които тя не е вече линейна и неизбежна, а зависи и от степента на готовността на приемащата страната да позволи на мигрантите да участват суверенно в обществените процеси. [8] В тях моделът на асимилация е критикуван основно заради етноцентричният си, хомогенизиращ модел, който механизъм диктува на мигрантите еднопосочното им пренастройване към традиционния мироглед на държавоформиращият етнос, [9] като от 60-те години на 20-ти век, благодарение на движенията за граждански права, примат над него държи контрамодела на „етническият плурализъм“ в миграционния контекст. [10] Такъв модел предполага съхранението на традиционните национални особености на отделните етнически групи в рамките на приемащият социум. Тази теория поставя в противовес на асимилационния натиск, толерантността към културните особености на отделните етнически групи.

В класическите си творби проф. Хофман-Новотни (1973) и проф. Есер (1980), като представители на германоезичната школа, изследваща миграцията през 70-те и началото на 80-те години на миналия век, се връщат назад към, но и доразвиват със собствени общи концепции за миграцията, базата на американската асимилационна социологическа теория. Професор д-р Ханс-Йоахим Хофман-Новотни развива теорията за низовите прослойки на обществата (Unterschichtungsthese) която, като научно понятие навлиза трайно в академическия и политически речник, но който термин съдържа негативната конотация за априори принадлежност на имигрантите към най-ниските позиции на социалната структура, в която на местните жители (Einheimischen) са отредени елитните обществени сфери. [11]

В отличие от теоретичния подход на Хофман-Новотни, считан към днешно време за нерелевантен. Тезите на манхаймския социолог проф. д-р Хартмут Есер задават параметрите на актуалното гледище към осмислянето на интеграция, заложило основите на сегашната немска миграционна политика. Теоретичният модел на Есер, се базира на когнитивната теория за това как хората действат и учат. Съответно той разбира действията като рационални решения на участници, които искат да максимизират своята индивидуална полза. По този начин той обяснява проблемите, свързани с миграцията, като придобиването на езикови умения, професионална квалификация или участието на индивида в първичния пазар на труда, като личностни адаптации.

Есер разграничава четири аспекта на процеса на асимилация:

- „културна асимилация“ - усвояване на езика, като ключов за последващото усвояване на знания и умения,
- „формална асимилация“ – на усвояването на статут и права, чрез придобиване и повишаване на образование и интегриране на пазара на труда,
- „обществена асимилация“ - установяване на социални отношения и контакти
- „емоционална асимилация“ – осмислена, като възприемане на ценности и лоялност към обществото, които от своя страна са в причинно-следствена връзка помежду си и в кумулативен план определят съответното ниво на социалната интеграция на индивида. Проф. Есер, застъпва актуалното в сегашния политико-правен план гледище, че пълната асимилация не е обезателно неизбежна, а е възможна и частична асимилация, която по смисъла си се доближава повече към днешните разбирания за интеграция на мигрантите в приемащото общество. Тук решаващият фактор е дали индивидът се ориентира към общността на произхода (етническата си общност) или към приемащия го социум, което от своя страна може да доведе до четири варианта на социална интеграция с оглед степента и качествено измерение на приобщаване към приемащото общество (които тук няма да разглеждаме в детайли), а именно: „многостранно интегриране“ (пълно) и „фрагментирана интеграция“ (първа група - позитивна) , също „асимилация“; и „маргинализация“ (втора група – негативна ; разделението от гледна точка на социалната интеграция но вече с обратен знак, с оглед насочеността към обществото на произход (етническа общност). [12]

Теорията за транснационалните подходи, като най-нова разглеждаща тази чест от въпросите за миграцията, критикува теорията за асимилацията и "методологическия национализъм", развиван в предходните изследванията на миграцията, поради

национално-държавното им центриране и поддържа мнението, че моделите на международните миграционни движения са се променили значително под влиянието на глобалния капитализъм. През нейната призма изследванията на миграцията разглеждат имиграцията от гледна точка на интеграцията на мигрантите, но от 90-те години на миналия век насам, изследванията на транснационализма, представляват оправна точка за тази нова перспектива в научните търсения. В допълнение към ускоряването на миграционните процеси, все по-често се появява диференциация на формите на миграция. Трансграничната миграция все по-малко представлява еднократно преместване на местожiveенето, а „трансмигрантите“ се установяват в друга държава и същевременно активно поддържат връзки с историческата си родина, като по този начин перспективата на транснационалните изследвания се измества към стабилната, непрекъсната трансгранична връзка, която се превръща в свързващото звено между контекста на произхода и контекста на имиграцията. Ако трябва да се върнем обратно от теорията към практиката и въздействието и върху обществото в цяло и конкретния индивид в частност, можем да заключим, че е необходимо като начало да се формулират, изброят и дейтайлно да се обговорят всички ефекти от нея - един ангажимент на институциите, чийто обществени функции са на първата линия в сблъсъка с този феномен на нашето време.

Заключение:

Както германското, така и европейските общества, изглежда са разделени по въпроса дали приемът на бежанци ще донесе повече възможности или повече рискове за тях. Въпросите за интеграцията и последиците от имиграцията върху приемащото общество са предмет на противоречиви и винаги силно емоционални дискусии, които в някои случаи засенчват другите политически въпроси. Приемането на бежанци и свързаното с това увеличение на етническото и културното многообразие очевидно предизвикват също скептицизъм, загриженост и отхвърляне. От другата страна са положителните икономическите ефекти от миграцията, като туширане дефицитът на квалифицирани кадри на пазара на труда, ползата от увеличаването на демографския прираст минимално с оглед стабилизирането на обществено-осигурителните системи от които зависи пряко добруването на населението, а нормативната материализация на научните концептуализации по темата, винаги са били и ще бъдат включвани в политическите описания на проблемите.

Източници:

- 1/ Statistische Bundesamt https://www.destatis.de/DE/Im-Fokus/Ukraine/Gesellschaft/_inhalt.html
- 2/ Sachverständigenrat für Integration und Migration
https://www.svr-migration.de/wp-content/uploads/2023/12/SVR-Kurzbuendig_Einwanderung_2023.pdf
- 3/ Lindholz, Andrea MdB <https://www.lindholz.de/flucht-asyl/>
- 4/ GIGA Focus Global, Bedrohung und Integration: Einstellungen zu Flüchtlingen in Deutschland
- 5/ D_STATIS, Statistisches Bundesamt
- 6/ Medien Dienst Integration, Forschungsstand, Kriminalität unter Jugendlichen 26.12.2023
- 7/ Bundeszentrale für politische Bildung. Walburg, Christian. Migration und Kriminalität – Erfahrungen und neuere Entwicklungen
- 8/ Aumüller (2009): Assimilation. Kontroversen über ein migrationspolitisches Konzept. Bielefeld
- 9/ Виж Проф. Друмева, Е. Сиела, София 2018, Конституционно право, Държавоформиращи елементи
- 10/ Prof. Dr. Hacı-Halil Uslucan, Religiös ethnischer Pluralismus in den Erziehungsstilen, 448 RdJB 4/2015
- 11/ *Migration. Ein Beitrag zu einer soziologischen Erklärung.* Enke, Stuttgart 1970, (Dissertation, Universität Zürich, 1969).
- 12/ *Soziologie. Allgemeine Grundlagen, 2.,* durchgesehene Auflage, Frankfurt am Main 1996
- 13/ SpringerLink, Reinhardt, Peter und Frings, Cornelia - Was determiniert Einstellungen zu den Folgen der Aufnahme von Flüchtlingen in Deutschland
- 14/ Koch, Ute Integrationstheorien und ihr Einfluss auf Integrationspolitik. Bundeszentrale für politische Bildung
- 15/ Prof. Dr. Griese, Hartmut Theorien zur internationalen Migration